

ה : ו - ז ; ו : ג

כְּגִבּוֹר בּוֹגְדָיו יִלְחֹם
לְהַגּוֹת קִינָצִים יְהוֹם
וְלֹא יֵרָאֶה כִּי יָבֹא ח־ס < יר' יז:ח >

20 מִטָּעוֹ יִהְיֶה נִיגָנָן
נוֹעַם פִּצְחוֹ מְרוֹנָן
וְהָיָה עֲלֵהוּ רַע' < נָן > < יר' יז:ח >

18 קינצים] יו"ד שנייה תלויה 21 מרון] מחונן והיה נוסף בשוליים התחתונים

המלכים. / 18 להגות קינצים יהום: יהמה ללמוד מדרש הלכה; וראה להלן, פיוט טז: ה, טור 1. / 20 מטעו: פריו. ניגנן: שמור ומוגן. / 21 נועם פצחו: יפי קולו.

[ו]

< בר' כז:א >

כ"י אוקספורד 2736/C, דף א-ב.
ה. – נרמז בפזמוני האנונימוס בראש הפזמון הראשון לסדר (פזמון צב): 'מעקד'.
ו. – נרמז שם בראש הפזמון השני לסדר (פזמון צג): 'איוה'; ובראש הפזמון השלישי לסדר (פזמון צד): 'משמיע'.
ז. – נרמז שם בראש הפזמון הרביעי לסדר (פזמון צה): 'אוהב'.
ז'. – פורסם: פיוטי ייני, עמ' שנו (מדור המסופקים).

ג

שְׁבִיל זֶה אֵין לְדַחוֹת
מְעַמִּיד רָשָׁע סוֹפוֹ לְשַׁחוֹת

2 לשחות

1 שביל: דרך, מהלך עניינים. / 2 מעמיד רשע: יצחק; השווה בר"ר סה:ט, עמ' 719-718: 'ותכהין עיניו מראות. ר' אלעזר בן עזריה אמר מראות ברעתו של רשע, אמר הקב"ה יהי יצחק יוצא לשוק ויהון ברייתא אמרין דין אבוי דההוא רשיעא אלא הריני מכהא את עיניו והוא אינו יוצא הה"ד בקום רשעים יסתר אדם [מש' כח: כח] מיכן אמרו כל המעמיד בן רשע או תלמיד רשע עיניו כהות' (ובכתב-יד תימני ובמדרש הגדול: סוף (ש)עיניו כהות). סופו לשחות: שתישפל קומתו; והשווה תיאור הזיקנה בקה' (ש)עיניו כהות).

פיוטי שמעון לבראשית

עיניו עתידות לכהות

ושיניו ליקהות

5 נעקד לעולה

החניט זרע עולה

פישלון לכן [ע]לה

הוא בראות חלה תחילה

נערות ונקנות ריקמה

10 יסבול נוקם נקמה

חולי ושללות קומה

יידעתה לעילי אשר עיניו קמה

ככ(תוב) ועלי בן תשעים ושמונה ש(נה ועיניו קמה ולא יכול

לראות) <שמ"א ד:טו>

ונ(אמר) ועד זקנה אנ[י] <הוא ועד שיבה אני אסבל אני עשיתי

ואני אשא ואני אסבל ואמלט> <יש' מו:ד>

15 ונ(אמר) אל תשליכיני לעת <זקנה ככלות כחי אל תעזבני> <תה

עא:ט>

אל נא

וא(תה) ק(דוש)

3 לכהות 6 זרע

יב:ד. / 4 ושיניו ליקהות: בהיפוך לנאמר ביר' לא:כח: 'אבות אכלו בסר ושני בנים תקהינה'. / 5 נעקד לעולה: כינוי ליצחק. / 6 החניט: הצמיח. זרע עולה: בן עוול, בן רשע. / 8 בראות: בעיניים; ועל-פי קה' יב:ג. / 9 נערות... ריקמה: כמו: ריקמת נערות חיקנה, והיינו, מארגם. / 10 יסבול: ישא ויסבול. נוקם נקמה: כינוי לאל. / 12 יידעתה: לימדתה דעת, כמו: 'כי רם ה' ושפל יראה וגבה ממרחק יידע' (תה' קלח:ו). וכן: 'יידע בהם את אנשי סכות' (שופ' ח:טז), שהארמי תרגם: 'ותבר בהון'. לעילי: השווה מדרש הגדול, בראשית, עמ' תנח: 'את מוצא כשם שכהו עיניו של יצחק ממעשה עשו בנו הרשע כך כהו עיניו שלעלי ממעשה בניו הרעים, שנאמר ועיניו קמו לא יוכל לראות [שמ"א ד:טו]'. באגדת בראשית, מא, עמ' 82, נדרש מעשה עלי ובניו במעמד של 'נביאים' לסדר שלנו.

אָנָה אָב בְּקִיָּהּ
 בְּעֶשֶׂן אֲשֶׁר לְעִינִים בְּקִיָּהּ
 גְּ[עו]ל קָרָא בְּקִיָּהּ
 דָּרַשׁ לְכַרְכּוֹ בְּצִבְיוֹן
 5 הִסְיָאוּ רָם וְעֶלְיוֹן
 וְהַעֲצַב בְּרִיאָיוֹן
 וַיִּמָּן לָתֵם פִּדְיוֹן
 חָגַר בְּרָכוֹת בְּרִשְׁיוֹן
 טָרַם נִימָן הַגִּיּוֹן
 10 יָרַשׁ תַּאֲנוֹת רִיצְיוֹן
 כְּשׁוֹטְרֵי רָקִיעַ הַעֲלִיּוֹן
 לְהַעֲמִיד שְׁ[ב]טִים בְּרִיוִיוֹן

מקדישי נורא וק(דוש)

1 בקיהיון 2 לעינים והיו"ד השנייה נוספה בחלייה 6 והעצב
 בריאיון 8 ברשיון 9 ניהן הגיון 10 ירש

1 **אנה אב:** נתארע יצחק, הוקרה בדרכו, נפגש. **בקייהיון:** בקהות חושים; ואפשר שהכוונה ללכלוך של חטא. והשווה פיוט של ינאי לפסח: '[שני]ך כעדר הרחלים הדורות בנקיון / בלי במ קהיון' (פיוטי ינאי, עמ' רצח, שורה קיב); וראה מילון בן-יהודה, עמ' 5805, ערך 'ב. קהה': 'כמו כהה, היה עכור מטנף'. / 2 **בעשן:** ... כיהיון: בגלל עשן עבודה זרה של נשי עשיו שהיה מכהה את עיני יצחק; השווה מדרש הגדול, בראשית, עמ' תנו; תנחומא, תולדות, ח. / 3 **געול:** כמו; מאוס, והוא כינוי לעשיו. **בזיהיון:** בשמחה; ורגיל בספרות ההיכלות. וראה: ש' ליברמן, 'חזנות ינאי', סיני, ד (תרצ"ט), עמ' רמה; ד' בן-חיים, 'פיוטים שומרוניים לשמחות', תרביץ, י (תרצ"ט), עמ' 354. / 4 **דרש לברכו כצביון:** ביקש ועמד לברכו בחמדה (השווה 'צבי' הארמית). / 5 **היסיאו:** את יצחק השיא הקדוש-ברוך-הוא לדבר אחר, עשה שיסיח דעתו; והשווה פירוש הרמב"ן לדב' ב: כג: 'וכן נהגו רבותינו לומר על היסח הדעת שהוא במקום היסע הדעת ובירושלמי לעולם הסיע'. / 6 **והעצב:** ונתייסר בראייתו. / 7 **לחם:** ליעקב אבינו. **פידיון:** כמו: פדות, גאולה. / 8 **חגר ברכות:** נתעטר, הוכתר בברכות. **ברשיון:** ברשותו של הקדוש-ברוך-הוא; והשווה בר"ר סה: ח, עמ' 716: 'למה כהו עיני יצחק כדי שיבוא יעקב ויטול את הברכות'. / 9 **הגיון:** התורה. / 10 **תאוות ריציון:** אהבת הקדוש ברוך-הוא ובחירתו. / 11 **כשוטרי רקיע העליון:** כמו המזלות שהם שנים-עשר. / 12 **בריויון:** לרוויה, במילוי.

מַעְקִיד עֶרְפוֹ עַל אֶחָד הַהָרִים

1 מעקיד ערפו: יצחק, שמסר עצמו לעקידה. על אחד ההרים: על הר המוריה; ועל-פי בר'

פיוטי שמעון לבראשית
 נוסף לו יתר מ[הו]רו חמשה דברים
 נואי זכות ועושר וחכמת גיבורים
 וחמש שנים מול חמשה ספרים

5 סח ארבע גזירות לשעיר הנסער
 נגד ארבע מלכיות אשר עם בהם הוסער
 ענותו שא נא בליך זו מלכות שנער
 נוכח ארי אשר [הב]יא כלים לשנער

פץ לו עשה לי תאנות חימודי
 10 נאברכך במעשי ידי
 צנוף תלייך זו מלכות מדי
 לתלות אגני לפני ידידי

קרא לבזוי עשה לי עדנים
 בצאתו ארך היום והמתין עז פנים

3 וחכמת 5 הנסער 6 הוסער 7 שנער 8 כלים לשנער 10 במעשי 11 צנוף
 12 לתלות 13 עשה 14 ארך

כב: ב. / 2 נוסף... מהורו: נוספה לו תוספת ייתור בחמישה דברים שבאה לו מאביו;
 ועלפי משנת עדיות ב:ט: 'האב זוכה לבן בנוי ובכוחו ובעושר ובחכמה ובשנים'. ונדרש על
 יצחק בתנחומא, בוכר, תולדות, ז, ושם מסים: 'בשביל חמשת הדברים הללו שזכה בהן
 [יצחק] נוספו לו ה' שנים יותר מאביו'. / 4 וחמש שנים: ראה תנחומא הנזכר, שמת בן
 מאה ושמונים ואברהם אביו בן מאה ושבעים וחמש. מול חמשה ספרים: כנגד חמישה
 חומשי תורה. ונראה כתוספת הפייטן. / 5 ארבע גזירות: ארבעה ציוויים שלהלן: 'שא'
 'צנוף', 'רבוד' ו'צא'. לשעיר הנסער: לעשיו הנרגש; ואולי: לעשיו המצווה לעשות.
 והשווה תרגום אונקלוס לחיבת 'יפקד' (במ' טז:כט): 'יסתער'. / 6 ארבע מלכיות: בבל,
 מדי, יוון ואדום. עם: ישראל. בהם הוסער: בקרבם ובגללם נתפור. / 7 ענותו: כשאמר
 יצחק. זו מלכות שנער: השווה בר"ר סה:יג, עמ' 724: 'שא נא בליך זו בבל שנאמר ואת
 הכלים הביא בית אוצר אלהיו [דנ' א:ב]'. / 8 נוכח: כנגד. ארי: נכודנאצר מלך בבל.
 והוא החיה הראשונה בין ארבע החיות שבחזון החיות של דניאל (דנ' ז). / 9 פץ לו:
 יצחק אמר לעשיו. תאנות חימודי: מאכל תאוות, 'מטעמים כאשר אהבתי'. / 11 צנוף:
 התעטר והתאזר. זו מלכות מדי: השווה בר"ר, שם: 'תלייך זו מדי שנאמר ויתלו את המן
 וגו' [אס' ז:ז]. / 12 אגני: המן האגני. ידידי: ישראל. / 13 לבזוי: לעשיו. עדנים:
 מעדנים. / 14 בצאתו ארך היום: כשיצא עשיו נחמשך לו הזמן ונתעכב. לשון 'ארך'
 קשורה, כנראה, בדרשה במדרש בר"ר סז:ב, עמ' 754: 'לא יחרוך רמייה צידו [מש]
 יב: כז]... ר' ליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי לא יארוך לא יאחר הקב"ה לרמאי ולצידו
 דאמר ר' יהושע בן לוי כל אותו היום היה עשו צד צבאים וכופתן ומלאך בא ומחירן עופות
 ומסרסן ובא מלאך ומפריחן, כל כך למה, הוין אדם יקר חרוץ [שם, שם] כדי שיבוא יעקב

ו : ה - ו

15 רְבוּד קִשְׁתָּךְ זֶה מַלְכוּת הַיְּיֹונִים
כְּמִדְרָכָה קִשְׁתָּ עַל בְּנֵי יְיֹונִים

שְׁפָךְ רַחֲמֵי דָוִד צַח וְאָדוּם
לְכָרְךָ חֶלֶק לִפְנֵי אָדוּם
תְּנוּתוֹ וְצֹא הַשָּׂדֶה זֶה מַלְכוּת אָדוּם
20 כִּי אֶרְצָה שְׁעִיר שָׂדֶה אָדוּם

אל נא לעולם

15 רְבוּד 16 כְּמִדְרָכָה 17 שְׁפָךְ 20 שְׁעִיר שָׂדֶה אָדוּם

ויטול את הברכות שהוא עקרו שלעולם חרוצות לו' / 15 רבוּד: כמו 'צנוף' (לעיל, טור 11). זו מלכות הייוונים: השווה בר"ר הנזכר: 'וקשתך זו יוון שנאמר כי דרכתי לי יהודה קשת מלאתי אפרים ועוררתי בניך ציון על בניך יון וגו' [זכ' ט:יג]. / 17 שפך רחמיו: 'שפך' במשמעות מושאלת משמש בעיקר בצירוף עם 'חמה'. דוד צח ואדום: כינוי לקדוש-ברוך-הוא, על-פי שה"ש ה:י. / 18 לכרך: לגרום שיכורך. חלק לפני אדום: יעקב לפני עשיו. / 19 תנוותו: באמרו. וצא... אדום: השווה בר"ר הנזכר: 'וצא השדה זה אדום שנאמר ארצה שעיר שדה אדום [בר' לב:ד].

ו

אֵינֹוה לְאָכֹול מְטַעֲמִים
מַצִּיד בֶּן שׁוֹפֵף דָּמִים
בְּכֶן פָּהֶה לְקֶץ הַיָּמִין
כִּי הַשָּׂחַד יַעֲזֹר עַ' יִגִּי <כָּמִים> <דב' טז:יט>

5 גִּזְלָה אֲשֶׁר נִפְדָּה מִפָּחַד
וּבְאֶרְשֶׁתוֹ לֹא נִמְצָא פָּחַד

5 גִּזְלָה

1-2 איווה... דמים: יצחק ביקש לאכול ממעשה הציד של עשיו שהיה שופך דמים; השווה תנחומא, תולדות, ח: 'כל עבירות שהקב"ה שונא כלן היו בעשו... עינים רמות ל' שקר ידים שופכות דם נקי' וכו'. / 3 לקץ הימין: בסוף ימיו. / 4 כי השחד: השווה תנחומא, תולדות, ח: 'ולמה כהו עיניו של יצחק... על שהיה מביא ציד ומאכלו וכתוב [שמ' כג:ח] כי השחד יעור פקחים'. וראה גם בר"ר סה:ז, עמ' 716; ובכ"ז ת הורכב שם גם הפסוק שלנו מדב' טז:יט. / 5 גזול: כינוי ליצחק הצעיר. מפחד: מפחד העקידה. / 6 ובארשתו: בארשת שפחיו. כחד: שקר. / 7 דפק: מיהר. אדמוני: עשיו. יחד: כמו

פיוטי שמעון לבראשית

דפך לברך אדמוני יחד

מצדיקי רשע עקב ש'חד' <יש' ה:כג>

הסופר ומונה צעדו

10 להלל תם הפליגו והצמידו

ושעיר יצא לצוד צידו

לא יחרוף רמיה צ'ידו' <מש' יב:כו>

נך אשר בא מיבוא

חיפה דחוף להקריבו

15 חולל יהיר בעת גע לבוא

כי לא לפניו חניף יב'וא' <איוב יג:טז>

טס לבוא ועצם כאיבו

כי אח פעמיים עיקבו

יוקש בפיו ו'רע' בלבו

20 כי יחנן קולו אל תא'מן' ב'ו' <מש' כו:כה>

כמה סורר איבה לנקום

וסטם ושמר לב העקוב

7 אדמוני יחד 10 הפליגו והצמידו 14 דחוף 15 חולל 17 כאיבו 21 איבה לנקום

'כחדא' הארמית, שפירושה: מיד. / 8 מצדיקי רשע: פסוק זה מובא בבר"ר סה:ה, עמ' 715-716, כפתיחתא לענייננו: 'ויהי כי זקן יצחק וגו'. ר' יצחק פתח מצדיקי רשע עקב שחד וגו' <יש' ה:כג>. אמר ר' יצחק כל הנוטל שחד ומצדיק את הרשע בעקב [= בסוף] וצדקת צדיקים יסורו ממנו [שם, שם] צדקת צדיקים זה משה, יסורו ממנו זה יצחק על ידי שהצדיק את הרשע עיניו כהות שנאמר ויהי כי זקן יצחק ותכהין וגו'. / 9 הסופר... צעדו: הקדוש-ברוך-הוא, על-פי איוב יד:טז; לא: ד. צעדו: של יצחק. / 10 להלל תם: לברך את יעקב. הפליגו: לקח את יצחק, כדי לברך את יעקב. והצמידו: וקירב אותו, הביאו. / 11 ושעיר: עשיו. / 12 לא יחרוף: השווה לעיל, פיוט ה, טור 14. / 13 זך: יצחק; על-פי הכתוב: 'ויצחק בא מבוא באר לחי ראי' (בר' כד:סב). / 14 דחוף: לדחוף, לעשיו. / 15 חולל יהיר: נפסל עשיו. בעת גע לבוא: בשעה שעמד להיכנס. / 17 טס לבוא: בא במהירות. / 18 אח: אחיו יעקב. פעמיים עיקבו: בר' כז:לו. / 20 כי יחנן: השווה שו"ט, יד:ג, עמ' 112: 'אמר נבל בלבו [תה' יד:א] זה עשו הרשע, שהוא אומר אחד בפה ואחד בלב, בלב הוא אומר יקרבו ימי אבל אבי [בר' כז:מא], ובפה הוא אומר הנני [בר' כז:א]... וכן הוא אומר כי יחנן קולו אל תאמין בו כי שבע תועבות בלבו [מש' כו:כה]; וראה גם: בר"ר סה:יא, עמ' 721-722. / 21 סורר: עשיו. איבה לנקום: לנקום באיבה. / 22 לב העקוב: על-פי הצירוף: 'עקב הלב' (יר' יז:ט); והחרוז מחייב 'עקום'; וראה: פיוטי ייני, עמ' רסד, שורה נו. / 23 לאח: על אחיו, יעקב. עמד: קם.

לֹאֵחַ עֶמֶד לִישׁוֹר וְלִיקוֹם
מַעֲנוֹת לֹא יוֹכֵל לְתַקּוֹן (קה' א:טו)

25 מִשְׁמִיעַ לְמַחְנִיף מִלִּי
עֲבוֹר לְכַרְכּוֹ וְלִהְיִישׁוֹ אֵלָיו
נוֹתֵן הַדֵּר עֹזוֹ עָלָיו
אָבֵן חֵן הַשְׁוֹחַד בְּעִינָי בָּעַל (יו) (מש' יז:ח)

סְעוֹד אֲשֶׁר מָאָס בָּרַע
30 אֵץ לְבָרֵךְ לְבוֹחֵר בָּרַע
עָשׂוֹ בְּחַנְנוֹ מְרָמָה וְרַע
שְׁפָתַיִם דִּלְקִים וְלֵב רָע (מש' כו:כג)

פְּנֵה עַל קֶד יָחִיד לְהַצְדִּיק
וְחֻיִּיבוֹ וְהִגְעִילוֹ יֶשֶׁר וְצַדִּיק
35 צוֹר לֹא חָפֵץ וְלֹא מַצְדִּיק
מַצְדִּי (יק' כ) שָׁעָ וּמִרְשִׁיעַ צַד (יק) (מש' יז:טו)

24 לְתַקֵּן לְתַקֵּן בְּכַתִּיבָה רֵאשׁוֹנָה 26 לְבָרֵכִי 30 לְבוֹחֵר 34 וְחֻיִּיבוֹ וְהִגְעִילוֹ
וְחֻיִּיבוֹ וְהִגְעִילוֹ נֹסֵף בְּשׁוּלִיִּים הַעֲלִינִים

ליטור וליקום: על-פי הכתוב: 'לא תקם ולא חטר' (וי' יט:יח). / 25 משמיע: יצחק, שהשמיע קולו בקריאה. למחניף מיליו: לעשיו, המתכחש למוצא פיו. / 28 אבן... בעליו: הפסוק נדרש בתנחומא, תולדות, ח, על יצחק: 'השוחד למהו'ד לאבן בכל מקום שנופלת שוכרת מדבר ביצחק... / 29 סעוד: יצחק. / 30 לבוחר ברע: כינוי לעשיו. / 31 בחננו מרמה ורע: על-פי מש' כו:כה; ראה לעיל, טור 20, הנדרש על שבע תועבות נפשו של עשיו, שאחת מהן לשון שקר; ראה לעיל, טור 2. / 32 שפתים... רע: השווה תנחומא, בוכר, תולדות, ט: 'ויאמר אליו בני ויאמר אליו הנני ושלמה צווח כסף סגים מצופה על חרס שפתים דולקים ולב רע [מש' כו:כג] למה עשו היה דומה למולייר שמבחוץ הוא של זהב, ומרגליות קבועות בו אלא מבפנים הוא של חרס [כך היה עשו אומר לאביו הנני, ובלבו היה אומר מתי ימות], שנאמר ויאמר עשו בלבו יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחי [בר' כז:מא], הרי כסף סגים מצופה על חרס וגר'. / 33 עוקד: מי שנעקד, והוא כינוי ליצחק. יחיד: אולי צריך להיות: 'היר', והוא כינוי לעשיו. / 34 וחוייבו (= וחייבו): הרשיעו. והגעילו: מאס בו. ישר וצדיק: כינוי לקדוש-ברוך-הוא, על-פי דב' לב:ד. / 36 מצדיק... צדיק: הוא יצחק, שהצדיק את עשיו הרשע והרשיע את יעקב הצדיק; והשווה בר"ר סה:ו, עמ' 716: 'מצדיק רשע ומרשיע צדיק תועבת ה' גם שניהם [מש' יז:טו], אמר ר' יהושע בן לוי לא ממה שהיתה רבקה אוהבת את יעקב יותר מעשו עשת את הדבר הזה אלא אמרה לא יעול ויטעי בההוא סבא על שם תועבת ה' גם שניהם, ועל ידי שהצדיק את הרשע כהו עיניו שנאמר ויהי כי

פיוטי שמעון לבראשית

קדם תם ובִּרְכוֹת הַכְּתִיר

וְנִעְנָה בְּאֶשֶׁר הָעֵתִיר

רָם עֵינָיו [...] הַ[ס]תִּיר

40 הָיָה צָד וּמִלְאָךְ מִתִּיר

שׁוּרוֹ הִלְזָה הַמְאֲרִיחוֹת

חֶרֶד חֶרֶד[ה] בְּאֶנְחוֹת

תָּם וְיֹשֵׁב אוֹהֶל בִּירְכָתָה בְּהֶנְחוֹת

אֶשֶׁר עֵינֶיךָ פָּקוּחַ (וֹת) (יִר' לִב: יט)

37 קדם 38 העתיר

זקן יצחק ותכניה עיניו מראות וגו'. והיינו, רבקה לא רצתה, שעשיו יטעה ביצחק כי רק לו הוא נותן ברכות ועל־ידי כך יהא יצחק עושה גם שניהם – מצדיק את עשיו הרשע ומרשיע את יעקב בעיני עשיו. / 37 הכתיר: התעטר; והשווה: 'וערומים יכתרו דעת' (מש' יד: יח). והשווה פדר"א, לב: 'וכשיצא יעקב מאת פני יצחק אביו יצא מעוטר כחתן וככלה בקישוריה'. / 39 רם: אולי: הקדוש־ברוך־הוא. הסתיר: הסתיר מְעֵשִׂיו את צידו. / 40 היה... מתיר: על־פי בר"ר סז:ב, עמ' 754: 'דאמר ר' יהושע בן לוי כל אותו היום היה עשו צד צבאים וכופתן ומלאך בא ומתירן...'. וראה לעיל, פיוט ה, טור 14. / 41 שורו: בראות. הלז: כינוי ליצחק, על־פי בר כד:סה. המאריחות: את ארוחת המטעמים שהכין לו עשיו. / 42 חרד חרדה: ראה: בר כז:לג. / 43 תם ויושב אוהל: כינויי יעקב.

ז

[וב]כן ויהי כי זקן (בר' כז:א)

אוֹהֶב לְשׁוֹקֵדֵי אָנִי הוּא

בְּכָל צָרָתָם אָנִי הוּא

וְצֵד וְקָנָה אָנִי ה(וּא) (יֵש' מו:ד)

5 גדול קראוי גִּבּוֹל

דִּירוֹת גִּיאוֹת לְחִבּוֹל

5 גדול קראוי: עשיו הקרוי גדול; והשווה בר"ר סה:יא, עמ' 721: 'ויקרא את עשו [בנו הגדול]...'. אמר להן הקב"ה אם בעיניכם גדול בעיני קטן שנאמר הנה קטן נתחייך בגויים [עו' ב] אמר רבבהו אמר ר' ברכיה לקבל תורא טבחא הה"ד כי זבח לה' בבצרה וטבח גדול בארץ אדום [יש' לד:ו] אמר ר' ברכיה טבח גדול בארץ אדום. / 6 דירות גיאות: בית

ועד סיכה אני אס (בל) (יש' מו:ד)

הסכלתי נתיב למאמינים
ולהפרות ולהרבות אמונים
עטרת זקנים בני בנים (מש' יז:ו) 10

זיבדון פושר ענוה
חוסן עטרת תפארת שיכה
נהדר זקנים ש (יב) ה (מש' כ:כט)

טוב המנחיל כבוד
יימן ליששים כבוד 15
ונגד זקניו כ (בוד) (יש' כד:כג)

פורעיו מושיב שאנן
לחנכם בנועם המרון
מזקנים אתב (זנ) (תה' קיט:ק)

מטעמים אשר תאוו מפנים 20
ניהרתו וייקרתו בפנינים
זקן ונשוא פג (ים) (יש' ט:יד)

סגל ורומם ע[ש]ר קרנות

8 הסכלתי 9 ולהרבות] נוסף בין השיטין וכן בשוליים התחתונים ולהפרות ולהרבות אמונים

גאים, ועל-פי מש' טו:כה. לחבול: להכות ולהפיל. / 8 הסכלתי: השכלתי, הדרכתי. למאמינים: לבני אברהם. / 9 אמונים: תורה. / 10 עטרת... בנים: שנשתבח אברהם ביעקב בן בנו שלמד תורה; והשווה הדרשה על הפסוק שלנו, תנחומא, בוכר, תולדות, א; בר"ר סג:ב, עמ' 678-679. / 11 זיבדון: כמו: מתנה טובה; ונגזר מן 'זבד', ומדבר ביצחק. / 12 עטרת תפארת שיכה: ראה: מש' טז:לא. / 14 טוב... כבוד: כינוי לאל, ועל-פי שמ"א ב:ח. / 15 יימן: מינה, זימן, הכין. / 17 כורעיו: המשתחוים לו. מושיב שאנן: על-פי יש' לב:יח. / 18 בנועם המרון: השווה לעיל, פיוט ה:ז, טור 21. / 20 מטעמים... מבנים: שהתאוה למטעמים מבניו, את יצחק. / 23 ורומם עשר קרנות: השווה איכ"ר ב:ו: 'עשר קרנות הן... וכולן היו נתונות בראשן של ישראל וכיוון שחטאו ניטלו מהן וניתנו לאומות העולם... אימתי הוא מחזירן למקומם

פיוטי שמעון לבראשית

על היכל הקורבנות

עוד יִשְׁבוּ זִקְנִים וְזָקָה (נֹחַ) (זכ' ח:ד) 25

פָּקֹד עַל צָבָא אָרְץ

צָמַח] נָשׁוּר וְאַחֲרָיו נִירָץ

בְּשִׁבְתּוֹ עִם זִקְנֵי אֶרֶץ (מִשׁ' לא:כג)

קָנְיוֹ בָּעוֹז יִסְלָלוּהוּ

רוֹעֵה רֶבֶצִים [בְּלִלְלוּהוּ] 30

וּבְמוֹשֵׁב זִקְנִים יִהְיֶה (לוֹהֵו) (תה' קו:לב)

שׁוֹפֵט יִצְדִּיק עֲדָרָיו

תָּמִים בָּבֹאֵו עִם מִכְתִּיר] יוֹ

עִם זִקְנֵי צֶמֶח וְשֶׁךְ (יו) (יש' ג:יד)

לכשירומם הקב"ה קרן משיחו' / 24 על היכל הקורבנות: בירושלים, מקום הקורבנות. / 27 צמח נשור: נזכה לראות את המשיח שזה שמו. / 29 יסלסלוהו: ירוממו שמו של המשיח. / 32 שופט: המשיח; והשווה יש' יא:ד. יצדיק עדריו: יעשה צדק לישראל. / 33 מכתיריו: הצדיקים, ועל-פי תה' קמב:ח.

27

ובכן ויקרא את עשו ב(נו) ה(גדול) (בר' כז:א)

אָבִיו וְאִמּוֹ קָרְאוּהוּ גְדוֹל

בֶּכֶן קָרְאוּהוּ נִתְחִיר קֶטֶן

גִּיבֹר עוֹלָו עַל גּוֹי גְּדוֹל (דול)

5 דְּרָכָיו יִצְדִּיד דְּוִיד הוּא הֶקֶן (טן)

הוּא הֶחָלָל הֶקֶן (דול)

וּבְמִפְלֹתָו יִשְׁוֹרוּ גְדוֹל וְקֶטֶן (טן)

2 אביו ואמו: השווה לעיל. פיוט ז', טור 5. / 3 נתחיר קטן: על-פי עו' ב, 'קטן נתחיר', המדבר בעשיו (אדום). / 5 יצדיד: יסלק, יסיר. דויד הוא הקטן: על-פי שמ"א טז:יא. / 6 החלל הגדול: על-פי יח' כא:ט. / 8 יום הגדול: על-פי יואל

- וְיָרֵז יוֹם הַגָּדוֹל <דול>
 חֵישׁ וַיְהִיָּה לְאַלְף הַגָּדוֹל <טן>
 10 טַבַּח וְזִבְחָהּ <דול>
 יִמְשׁוּל בְּכֹזֵי וְקָ <טן>
 כְּבוֹד הַבֵּית יְהוָה <דול>
 לְנִינִי אֲשֶׁר בְּחֻסִּים קָ <טן>
 מִיִּחְלִיד תַּעֲשֶׂה שֵׁם <דול>
 15 נִחְזָה יֵשַׁע כָּאֵז בְּאַחֵי כָּלֵב הַגָּדוֹל <טן>
 שֶׁר אֲשֶׁר הִיחַל בָּגָ <דול>
 עֵת יֵצֵא מִנּוּ מְשׁוּחַ קָ <טן>
 פְּצוֹר בְּדוּמָה יוֹמָד הַגָּדוֹל <דול>
 צַעִיר יְהוָה שֵׁם בְּנִימֵן הַגָּדוֹל <טן>
 20 קוֹל יִתְקַע בְּשׁוֹפָר <דול>
 רָאָה נִרְאָה לְעֵט מְעִיל קָ <טן>
 שְׁלַח לָנוּ הַשֶּׁר הַגָּדוֹל <דול>
 תַּת תְּשׁוּעָה לְגְדוֹל וְקָ <טן>

8 וְיָרֵז 21 רָאָה נִרְאָה

ג:ד. / 9 חיש: מהר לקיים. ויהיה לאלף הקטן: על-פי הכתוב: 'הקטן יהיה לאלף' (יש' ס:כב). / 10 טבח וזבח גדול: על-פי יש' לד:ו. / 11 בכזי וקטן: באדום, על-פי ער' ב. / 12 כבוד הבית: על-פי חגי ב:ט. / 13 לניני: לצאצאי. אשר בחסדים קטן: יעקב אבינו, שאמר 'קטנתי מכל החסדים' (בר' לב:יא). / 14 תעש שם גדול: השווה שמ"ב ז:ט. / 15 כאז: בזמן כיבוש קרית ספר בידי עתניאל בן קנז אחי כלב הקטן (שופ' א:יג). / 16 שר אשר היחל בגדול: יוסף, על-פי בר' מד:יב. / 17 משוח קטן: משיח בן יוסף. / 18 פצור בדומה: חזק והקשה על אדום ביום ה'; ראה לעיל, טור 8. / 19 צעיר יהיה שם: על-פי תה' סח:כח. / 20 ייתקע בשופר גדול: יש' כז:יג. / 21 לעט מעיל קטן: את שמואל, על-פי שמ"א ב:יט; כח:יד. / 22 השר הגדול: מיכאל, על-פי דנ' יב:א.

ח

ובכן

מַנְעֵר יַעֲד יִקָּן

מַעֲלִיל יַעֲד יוֹנֵק

מִבְּחֹר יַעֲד יִשֵּׁשׁ

5 מַגְדוֹל יַעֲד קָטָן

פיוטי שמעון לבראשית

מַעְצִיר נָרַב
מַגְבֹּר וְעַד בָּרָךְ
מַאֲבוֹת וְעַד פְּנִים
יַעֲלֶה לָךְ זִימֶר
וְרֹב תְּשֻׁבוֹת 10
וְרִנֵּן שִׁירוֹת
קְדוֹשָׁה מְשֻׁלָּשֶׁת

ככ(תוב) וקרא <זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש> (יש'ו:ג)

[ז]

ו י ת נ ל ך ה א י ם <בר' כז:כח>

כ"י אוקספורד 2736/C, דפים 5ב-6א. — פורסם: זולאי, מחקרי ינאי, עמ' רכג-רל.
ה. — בפזמוני האנונימוס חסרה רמיזה בראש הפזמון הראשון לסדר (פזמון צו).
ו. — נרמז שם בראש הפזמון השני לסדר (פזמון צז): 'מאגד'; ובראש הפזמון השלישי
לסדר (פזמון צח): 'ממגדים המאין'.
ז. — נרמז שם בראש הפזמון הרביעי לסדר (פזמון צט): 'אישרת כשרון'.

א

אֵיש תָּם בְּטוֹב אֶסְמָתָה
בְּרִכּוֹת עָלָיו שְׁמָתָה
גְּזִירוֹת הוֹרָיו הֶסְכְּמָתָה

3 הֶסְכְּמָתָה

1 בטוב: ביין, על-פי שה"ש ז:י. אסמתה: בירכת; והשווה תנחומא, בוכר, תולדות, טז:
'א"ל יצחק, אתה זה בני עשו, א"ל אני, א"ל הגישה לי ואוכלה [...]. ויגש לו ויאכל ויבא
לו יין וישת] וגו' מהיכן היה לו יין, הרי מצאנו שלא נתנה לו אמו יין, אלא ותתן את
המטעמים וגו', ומי הביא לו יין, מיכאל הביאו לו יין מגן עדן. אמרו רבותינו אין את מוצא
יין של ברכה אלא זה, ושל אברהם, שנאמר ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין וגו' [בר'
יד:יח], ואף זה כיון ששתה בירכו'. / 2 ברכות עליו שמתה: ביין של ברכה. / 3 גזירות

דישון כל בכתרו סיימתה

5 הקדים למצפוניו
ולא חוורו פניו
זכה מכל דפניו
חותתו סוטניו לפניו

טיפסתה טל גורלו
10 יחיד עשור נחמות פיללו
פריח קרננות הפיח למולו
ליבוב ארג וארק לכרכו נתן לו

4 בכתרו 10 עשר / כיללו 11 הפיח 12 ארג וארק

הוריו: ברכות אבותיו האמורות על דרך הציווי המאחל. הסכמתה: השווה בר"ר עה:ח, עמ' 885: 'אשרי הצדיקין שמתברכין בארץ ובשמים... להודיעך שכל הברכות שבירך יצחק את יעקב כנגדן ברכו הקב"ה מלמעלה, יצחק ברכו ויתן לך האלהים מטל השמים וגו' [בר' כז: כח] והקב"ה [ברכו בטל] והיה שארית יעקב בקרב עמים רבים כטל וגו' [מ"ה ה:ו], יצחק אמר משמני הארץ [בר' כז: כח] והקב"ה ברכו כתבואה שנאמר ונתן מטר זרעך אשר תזרע את האדמה ולחם תבואת האדמה והיה דשן ושמן [יש' ל: כג] וכו'. / 4 דישון כל: כל דישון וברכה. בכתרו: השווה פדר"א, סוף פרק לב: 'וכשיצא יעקב מאת פני יצחק אביו יצא מעוטר כחתן וככלה בקישוריה'. סיימתה: כמו: שמת; והשווה פתיחתא ל'ויתן לך', בר"ר סו:א, עמ' 745: 'ר' ברכיה פתח... השולמית [שה"ש ז:א] שמסיימים לה שלום בכל יום ויום שנאמר וישם לך שלום [במ' ו: כו]. / 5 למצפוניו: לעשיו, על-פי עו' ו; ושיעור הטור: הקדים את עשיו. / 6 ולא חוורו פניו: לא אדע מקורו; ואולי כמו: ולא נכשל במעשהו. / 7 זכה מכל דפניו: נעזר מכל צד; והשווה תנחומא, בובר, תולדות, טו: 'אמר ר' יהושע כיון שאמר גשה נא הרחית גופו והיה שוחה כשעוה הזו, מה עשה הקב"ה אמר לשני המלאכים וסייעו, לגבריאל ולמיכאל, למיכאל מימינו ולגבריאל משמאלו, והוא בכבודו יתברך שמו תומך בו מאחוריו'. / 8 חותתו: נשברו, נכנעו. והשווה ההמשך בתנחומא שלעיל: 'מיד א"ל הקול קול יעקב והידיים ידי עשו, כחך קשה משלו, עשו אם תופש את אדם הרי הוא בידו ואם בורח אינו יכול לעשות לו דבר, אבל אתה אפילו אדם בורח מסוף העולם, הקול קול יעקב, אתה אומר בבית הכנסת והרי הוא בא מעצמו'. / 9 טיכסתה: ייפית את גורלו בטל. / 10 יחיד: יצחק. עשר נחמות: מניין זה לברכות נזכר בבר"ר פד:ו, עמ' 1007–1008; וי"ר לד: טז, עמ' תתטז–תתיז; תנחומא, בובר, תולדות, טז; ובעוד מקורות. כיללו: בירך ועיטר את יעקב. והשווה עוד תנחומא, בובר, תולדות, יח: 'א"ל הקב"ה הרי עיטרתני לך את הברכות שראשי נמלא טל...'. / 11 כריח... למולו: השווה תנחומא, בובר, תולדות, כב: 'ומהו וירח את ריח בגדיו, יש דורשים לומר הקטורת העתידה לעשות בבית המקדש הפיח הקב"ה ריחה בבגדיו של יעקב', ובאגדת בראשית מב–מג: ב, עמ' 86: 'כריח הקרבנות שבציון'. וראה גם בראשית רבתי, מהדורת ח' אלבק, ירושלים ת"ש, עמ' 109. / 12 ליבוב: כמו: דיבור של תפילה וברכה. והשווה עוד ביוצר 'ויתן לך' ליוסף בירבי ניסן משהו קריתים: 'ברוך יהיה' הילביב' (ידיעות המכון, ה, תרצ"ט, עמ' קסד); וראה עוד להלן, ח:ו, טור 35: 'צהל [= יעקב] כהשמעתו ליבובך' / 'ולהבה לא תבער בך'. ארג וארק: שמים וארץ, והיינו,

פיוטי שמעון לבראשית
 ככ(תוב) ויתן לך האים (מטל השמים ומשמני הארץ ורב דגן
 ותירש) (בר' כז:כח)
 ונ(אמר) והיה שארית יעקב בגוים (בקרב עמים רבים כאריה
 בבהמות יער ככפיר בעדרי צאן אשר אם עבר ורמס וטרף
 ואין מציל) (מ' ה:ז)
 15 ונ(אמר) שרשי פתוח אלי (מים וטל ילין בקצירי) (איוב כט:יט)
 ונ(אמר) אני ישינה (ולבי ער קול דודי דופק פתחי לי אחתי
 רעיתי יונתי תמתי שראשי נמלא טל קוצותי רסיסי לילה)
 (שה"ש ה:ב)

לילה ניום לך
 מביעים זמר לך
 מחמדים כולך
 מגן חוכי לך 20

ב(רוך מגן)

מטל השמים ומשמני הארץ. ולעניין 'ארג' ראה: זולאי, מחקרי יניי, עמ' רכג,
 הערות. / 14 ראה לעיל, הביאור לטור 3. / 15 נדרש לענייננו בבר"ר סו:א, עמ' 744.
 ופסוק זה וגם הקודם לו (מ' ה:ז) נדרשים לענייננו באגדת בראשית, מג-מד:א, עמ'
 87. / 16 ראה לעיל, הביאור לטור 10. / 17 לילה ויום לך: על-פי תה'
 עד:טו. / 20 חוכי לך: למחכים לישועתך.

ב

מנת שפר חבלים
 נחל יושב אוהלים
 סוּטְמִיּוֹ מְנוֹ נִבְהָלִים
 עֲבוּר כִּי הֵם גְּעוּלִים

3 נבהלים

1 מנת שפר חבלים: על-פי תה' טו:ו; והיינו, את הברכה הטובה ביותר נחל יעקב. והשווה
 בר"ר סז:ה, עמ' 759: 'אמר לו [יצחק לעשו] מלך עשיתיהו עליך וברכותיך שלו הן, עבדא
 ומה דיליה למאריה את כל אחיו נחתי לו לעבדים ודגן ותירוש סמכתיו [בר'
 כז:לז]. / 2 יושב אוהלים: יעקב. / 4 געולים: מאוסים ודחויים; ועל-פי המדרשים
 המסבירים את 'ולכה אפוא מה אעשה בני' (בר' כז:לז) מלשון הליכה. השווה בר"ר סז:ה,
 עמ' 759-760: 'ר' יוחנן אמר הרף ממני'. ומדרש הגדול, בראשית, עמ' תפכ: 'כרם אם

5 פָּחַדוּ עֲלֵיהֶם תָּמִיד
צוֹרְרֵיוֹ לְהַחֲרִים וּלְהַשְׁמִיד
קִצְיָנָת תִּקְפוּ לְהַצְמִיד
רוֹצוֹ רָצוֹנוֹ הַצְמִיד

שׁוֹמְרֵי תֵם הֵם יַעֲדוּהוּ
10 שְׁתוּלָיו רְאוּת יוֹשֶׁר יוֹדוּהוּ
תַּרְשִׁישִׁים בְּעַמְדָם יַגִּידוּהוּ
תָּמִיד כָּל אֲוָמִים יִשְׁתַּחֲוּוּ וַיַּעֲבֹדוּהוּ

ככ(תוב) יעבדוך עמים (וישתחו לך לאמים הוה גביר לאחריך
וישתחוּ לך בני אִמְךָ אֲרִיךְ אֲרוּר וּמִבְרִיךְ בְּרוּךְ) (בר' כו:כט)
ונ(אמר) וראו כל עמי הארץ (כי שם ה' נקרא עליך ויראו
ממך) (דב' כח:י)

15 ונ(אמר) ידבר עמים תחת(ינו ולאמים תחת רגלינו) (תה' מז:ד)

רָגְלִינוּ תַּעֲמִיד בְּמִשׁוֹר
יַדֵּינוּ תִּשְׁלַח בְּכִישׁוֹר
אֶהְבֶּתִּינוּ תִּקְשׁוֹר
וְטַל תִּיחִי לָנוּ תִּחְשׁוֹר

ב(רוך מחיה)

7 תִּקְפוּ 8 הַצְמִיד 9 תֵם הֵם 18 תִּקְשׁוֹר

אית לך פיתא איזיל אפיה' וכן בתרגום יונתן: 'ואזיל וחטרד מני דמה אעביד לך
ברי' / 5 פחדו עליהם תמיד: על-פי דרשת 'אפוא' מלשון אף וחימה. בר"ר, שם: 'ר'
שמעון בן לקיש אמר הרף ממני שאף וחימה מסורין לו'. / 7 קצינת תקפו: שלטונו
התקיף. להעמיד: לקיים. / 8 רוצו: האל הרוצה בו. רצונו הצמיד: מילא רצונו; והשווה
בפיוט קדום לטל: 'צומדו רביבים / צדה לרעיבים' (קבץ על יד, ח [יח], תשל"ו, עמ' 118,
שורה 71). / 9 שומרי תם: זולאי מבקש לקרוא כאן, כנראה על-פי תה' לו:לו, נגד
הניקוד: שומרי תם, 'הכוונה למלאכים שליוו את יעקב ושמרהו' (זולאי, מחקרי ייני, עמ'
רכז). ואפשר, שהכוונה לבעלי אמונה המעידים ביעקב אבינו ואומרים לו: 'שמע
ישראל'. / 10 שתוליו: אלו בניו של יעקב, בני ישראל, שבראותם את שומרי התם.
יודוהו: מודים 'ה' אלוהינו ה' אחד'. / 11 תרשישים: אלו המלאכים שאחרי שישאל
עומדים ודוממים רק אז הם אומרים: 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'. והשווה בר"ר
סה:כא, עמ' 739-737: 'הקול קול יעקב הוא קול משתק את העיליונים ואת התחתונים,
ר' פינחס בשם ר' אבין כת' בעמדם תרפינה כנפיהם [יח' א:כד, כה] וכי יש ישיבה
למעלה... ואת אמ' בעמדם, ומהו בעמדם בא עם דם [= דם]. בשעה שישאל א[ומרים]
שמע ישראל שותקין ואחר כך בעמדם תרפינה כנפיהם ומה הם א[ומרים] ברוך שם כבוד
מלכותו לעולם ועד'. / 16 רגלינו: על-פי תה' כו:יב. / 17 וידינו: על-פי מש'
לא:יט. / 18 אהבתינו תקשור: תחגור ותתעטר באהבתינו. / 19 תחשור: תזיל ותטיף,
והיינו, תביא חשרת מים (שמ"ב כב:יב).

פיוטי שמעון לבראשית

ג

שׁוֹשְׁנַת עֶמֶק תַּפְרָח
מִטֵּל הַשָּׁמַיִם תִּזְרַח
עַם זֶה לִי תִצְרַח
[ו..] לֹא אֶבְרַח

5 [נ]שָׂאֲרָנוּ בְּטֵל

הַגִּיּוֹןָךְ לֹא יִבְטֵל
כִּי וּסְתָךְ לֹא תִטּוֹלֵט
ה[.]. תְּעִיר בְּטֵל

נִינִי מְלוּט מִכְּבֶשֶׂן

10 יַחֲזוּ רַעֲיִית גִּלְעָד וּבָשָׁן
חֶסֶן בָּנוּ אוֹסֶם [ב.]שֵׁן
יִשְׁרָאֵל יִפְרַח כְּשׁוֹשָׁן

ככ <תוב> אהיה כטל לישראל <יפרח כשושנה ויך שרשיו כלבנון>

<הו' יד:ו>

ונ <אמר> היש למטר אב <או מי הוליד אגלי טל> <איוב לח:כח>

15 [ואתה קדוש יושב תהלות ישראל] אל נא

1 תַּפְרַח] תוקן מן תפריח 3 ז

1 שושנת עמק: כינוי לישראל, על-פי שה"ש ב:א. / 2 תורח: תנצנץ. / 3 עם זו: כינוי לישראל, על-פי שמ' טו:יג, טז. לי: שלי, ועל-פי יש' מג:כא. תצרח: תאמר. / 5 נשארנו כטל: על-פי מ' ה:ו. / 6 הגיוןך: דיבורך, הבטחתך. / 7 ווסתך לא תטולטל: מנהגך, מידתך, להיטיב, לא תשתנה. וללשון השווה עוד פיוטי ינאי, עמ' שלג, שורה קו: 'כי הגיוןך לא תמיר / כי ווסתך לא תטלטל'. / 9 ניני מלוט מכבשן: בני אברהם שניצל מנסיון כבשן האש; ראה בר"ר לח:יג, עמ' 364, ומקבילות הרבה. / 10 יחזו: יזכו לראות בקיום. רעיית גלעד ובשן: נבואת מיכה: 'ירעו בשן וגלעד' (מ' ז:יד). / 11 אוסם: ברכת.

ד

אֹמֵץ חֶלֶק בַּחֲתוּלוֹת
בְּעֶשֶׂר בְּרָכוֹת מְעוֹלוֹת

1 אומץ חלק בחתולות: חזק יעקב ברטיית נחמה. / 2 בעשר ברכות: ראה לעיל, פיוט

גְּדוֹל רַב הָעֲלִילוֹת
 דְּרָשׁוּ בְּתַחֲבוּלוֹת
 הוֹבָא בְּחִילוֹת 5
 וְנָטַל תּוֹחֲלוֹת
 וְיִיחֻתִּי לְעַד תְּלוּלוֹת
 תְּמוּדוֹת וְכָלוּלוֹת
 טַל יִלְדוּתִי לְטָלוֹת
 יוֹצֵר יָמִים וְלִילוֹת 10
 כִּי יִלְדִּי בְּמִקְהָלוֹת
 לְהִקְדִּישׁ רָצִים לְנוֹרָא תְּהִילוֹת

נורא וק(דוש)

12 רצים] נוסף בשוליים התחתונים

א, טור 10. / 3 גדול רב העלילות: גדול העצה, הקדוש-ברוך-הוא; ועל-פי יר' לב:יט. / 4 דרשו בתחבולות: רצה בו וקירבו בהתחכמות. / 5 הובא בחילות: בא בפחד. / 6 ונטל תוחלות: זכה בתקווה טובה. / 7 זריחותיו לעד תלולות: השווה בר"ר עז:ה, עמ' 922: 'ויורח לו השמש וגו' [בר' לב:לב] אמר ר' ברכיה לא זרחה השמש אלא לרפותו אבל לאחרים אורה, ר' הונא מש' ר' אחא כך היתה השמש מרפא ביעקב ומלהטת בעשו ואלופיו, אמר לו הקב"ה את סימן לבניך מה את השמש מרפא בך ומלהטת בעשו ואלופיו כך בניך תהא השמש מרפא בהם ומלהטת באומות. תלולות: לא אדע פירושו כאן; ואולי: גבוהות ומוהירות. / 9 טל ילדותיו לטלות: הטלל את בניו, זרע יעקב, בטל; והשווה ירוש' תענית פ"ה ה"א, סג ע"ד (וכן מקבילה בירוש' ברכות פ"ה ה"ב, ט ע"ב): 'רבי יעקב דכפר חנן בשם רבי שמעון בן לקיש בשעה שעשה אברהם זקנים את רצוני נשבעתי לו שאיני מזיז טל מבניו לעולם. מה טעמא נשבע ה' ולא ינחם אתה כהן לעולם [תה' קי:ד] וכתוב תמן [שם, ג] לך טל ילדותיך אמר רבי יודה בר פזי בדייתקי נתתיו לאביהם ויתן לך האלהים מטל השמים וגו'. / 10 יוצר ימים ולילות: כינוי לקדוש-ברוך-הוא, על-פי תה' עד:טז. / 12 לנורא תהילות: לאל, ועל-פי שמ' טו:יא.

ה

מריח גן עדן מְכַרְך הִירִיחַ
 וּמְרִיחַ מְזִבַח אֲשֶׁר נֶעְקַד בוֹ הָרִיחַ
 נדבות [ל.. מרום] הָאָרִיחַ

2 ומריח

1 מריח גן עדן: השווה בר"ר סה:כב, עמ' 741: 'בשעה שנכנס יעקב אצל אביו נכנס עימו גן עדן הה"ד כריח השדה אשר ברכו ה'. / 2 ומריח מזבח: השווה אגדת בראשית מג:א, עמ' 86: 'שהריח יצחק באותו הריח שנעקד על גבי המזבח'. / 3 האריח: השווה לעיל,

פיוטי שמעון לבראשית

וּכְלָל בְּרָכוֹת מְשַׁעֵיר הַבְּרִית

5 סַעִיר בָּבוֹאוּ בְּעֶבֶרֶת נִיצְיוֹן
צוּחָה בַת קוֹל בָּא זָדוֹן וְקִלּוֹן
עֲנָה יְקוֹם אָבִי לְשׁוֹן גִּיאִיוֹן
וְתָם נָם קִים נָא לְשׁוֹן [פִּי]תִיוֹן

פָּגַע בְּמִבּוֹרֶךְ וַחֲרָדָה הַחֲרִיד
10 וְתָמִים לָתֵם הַמְּלִיט וְהַסְרִיד
צָעָקָה צָעַק וְלִבְכוֹת הַפְּרִיד
וּדְמָעוֹת שְׁלוֹשׁ הַרְגִיל וְהוֹרִיד

קָשְׁבוּ חֶלֶק מִטַּל הַשָּׁמַיִם
הוּא לָחֵם הַמֶּן אֲשֶׁר מְשַׁמֵּים
15 רֹבֵב דָּגָן וְתִירוֹשׁ סִלְוֵי הַמִּים
וּמְשַׁמְּנֵי הָאָרֶץ זֶה בָּאֵר הַמִּים

שְׁמַע יַעֲבֹדוּךָ וַיִּשְׁתַּחֲוֶה בְּנֵי הָרְפָאִים
הַהוּי גְּבִיר עַל אֲדוֹמִים הַגִּיאִים

4 [הברית] היברית נוסף בשוליים העליונים 10 המליט 12 הרגיל 13 קשבו
15 סלווי 16 ומשמני מ"ם שנייה תלויה / המים] ה"א תלויה 18 גביר
גבר ונוספה יו"ד בין השיטין / הגיאים

ה:ג, טור 22. / 4 משעיר: מעשיו. / 5 בעברת ניציון: בסערת מלחמה. / 6 צווחה
בת קול: כמו: ועליו הכתוב אומר. בא זדון וקלון: ריח גיהנום; ועל-פי מש' יא:ב, הנדרש
לעניינו בבר"ר סה:כב, עמ' 741 (על-פי כתב-יד תימני; וכן מדרש הגדול, בראשית, עמ'
תעו). והשווה גם שהש"ר על הכתוב 'נפת תטפנה' (ד:יא). / 7 לשון גיאיון: לשון גדול
והכבדה; והשווה תנחומא, בוכר, תולדות, טו: 'היאך הוא מסיח בטירחא יקום אבי
וגר'. / 8 ותם נם: ויעקב אמר. לשון פיתיון: לשון פיוס; והשווה תנחומא, תולדות, יא:
'לשון בקשה, לשון שפלות וענוותנות'. / 9 פגע: פגש עשיו. במבורך: ביעקב. וחרדה
החריד: את יצחק, ועל-פי בר' כו:לג. / 10 ותמים: כינוי לקדוש-ברוך-הוא, על-פי
הכתוב: 'האל תמים דרכו' (שם"ב כב:לא). לתם: את יעקב. המליט: מילט. והסריד: עשה
שישרד. / 11 הפריד: הפריש את עצמו; ואולי: הוסיף, חיבר. / 12 ודמעות שלוש:
השווה תנחומא, בוכר, תולדות, כד. הרגיל: הזיל, ובלשון גנאי; והשווה תוספתא, פסחים
גי:ב: 'מרגילין אמת המים'. / 13 קשבו... השמים: מה ששמע יעקב: 'מטל
השמים'. / 14 הוא לחם המן: השווה בר"ר סו:ג, עמ' 747: 'מטל השמים זה המן
שנאמר ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים וגו' [שם]
טו:ד]. / 15 סלווי המים: השווה אגדת בראשית, מב-מג:ד, עמ' 87: 'ורוב דגן ותירוש
אלו שלום'. / 16 זו באר המים: השווה בר"ר, שם, ומקבילות. / 17 יעבדוך
וישתחוך: בר' כז:כט. בני הרפאים: בני הבשן, שנכנעו לפני ישראל בדרכם
לארץ. / 18 אדומים הגיאים: השווה בר"ר סו:ד, עמ' 748: 'הוה גביר לאחיך זה עשו

תַּת אֲנִרְיָךְ אָרוּר זֶה אִישׁ אֲגָנִי

20 וּמִבְרִיכְךָ בָּרוּךְ זֶה אִישׁ יְמִינִי

אל נא לעולם

ואלופיו: / 19–20 אורריך ארוּר... ומברכיך ברוך: בר' כז: כט. איש אגני... איש ימיני: המן ומרדכי. ולא אדע מקור לזיהוי זה; אבל אולי הוא על-פי המאמר: 'ארור המן וברוך מרדכי'.

ו

מִאֲגֵד בְּרִכּוֹת הַפְּלוּלוֹת הוֹד

אָסֵר חֶלֶק בְּהֶדֶר וּבְהוֹד

בְּשֹׁפֵעַ נִיתָן לוֹ בְּרִכּוֹת לְמֵאֹד

תָּן לְחֶכֶם וְיִחְפֹּם עֲ(וֹד) <מִשׁ ט:ט>

5 מִגְבוֹהֵי רוֹעֲפִים וּמַחֲשָׁרָתָם

אִם תִּבְנֶה לְאִישׁ תָּם

דָּגוּל הַסְּבִיר שְׁלֹוֹתָם

וְיִתֵּן לָהֶם שְׂאֵל(תָּם) <תה' קו:טו>

מִהֶדְגָן אֲשֶׁר יִתֵּן בּוֹחֵן

10 נִתְמַךְ צָדִיק לְהִיבָחֵן

וְגַם לְאוֹהֵב יַעֲלֶה חֵן

3 בְּשֹׁפֵעַ נִיתָן / לְמֵאֹד 5 מִגְבוֹהֵי 7 הַסְּבִיר 10 לְהִיבָחֵן 11 חֵן

1 מאגד ברכות: מעטרת ברכות; והשווה מה שכתב רס"ג בפירושו ספר יצירה שלו (מהדורת י' קאפח, ירושלים תשל"ב, עמ' מט): 'ונחן דאימא נכתב פי רסאילנא [= ואנחנו כותבים תמיד באיגרותינו] שבחי שלום וחבשי ברכות' (וראה פירוש ש' אברמסון, לשוננו לעם, טז, תשכ"ה, עמ' 83 ואילך). והשווה פדר"א, סוף פרק לב: 'וכשיצא יעקב מאת פני יצחק אביו יצא מעוטר כחתן וככלה בקשוריה וירד עליו תחיית טל מן השמים ונדשנו עצמותיו ונעשה גם הוא גבור חיל וכו'. / 2 אסר חלק: נתעטף ונתעטר יעקב; ואולי צ"ל: אָסֵר. / 5 כאן יש להוסיף: 'ויתן לך'. מגבוהי רועפים: מן השמים (על-פי מש' ג:כ: 'ושחקים ירעפו טל') העליונים. ומחשרתם: ומגשמייהם. / 6 אם: רבקה. תבנה: אולי נוצר בגזירה משנית משורש 'בין', ופירושו: אילפה בינה. / 7 דגול: הקדוש-ברוך הוא, על-פי שה"ש ה:י. הסביר שלוותם: נתן שכר ותקווה לברכתם; והשווה להלן, פיוט ח, טור 15. / 9 בוחן: האלוהים, שהוא בוחן לבבות בדיון. / 10 נתמך צדיק להיבחן: שאם יהיה יעקב הצדיק ראוי לכך יתן לו, ואם לאו—לא. והשווה תנחומא, בוכר, תולדות, יד. והלשון על-פי תה' יא:ה, הנדרש בכר"ר לב:ג, עמ' 290. / 11 ונס: ואמר. לאוהב יעלת חן: על-פי מש' ה:יט, והיינו, בעל אמונה אוהב תורה (וראה ירוש' ברכות פ"ה ה"א,

פיוטי שמעון לבראשית
תתן לראשך לנית ח <ן> <מש' ד:ט>

מזיל זוכד רסיסי עביך
המחופפים תירוש לאהוביך
חלק הקשיב נחתלו כאיביך 15
יתן לך כלבב <ך> <תה' כ:ה>

מטל משכים בהזילו
ומטוב חלד בהיגדלו
יעקב ירש בחבלו
מתן אדם ירחיב לו <מש' יח:טז> 20

מכל עדנים ומיטילולם
מכל דשנים ומאכלם
לסגולים ולכל קהלם
השמים יתנו טלם <זכ' ח:יב>

ממגדים המאזירים כוח 25
נבראים בתוקף כח
נטעם יעדן למעוטי כוח
נותן לייעף פ <ח> <יש' מ:כט>

מסובע הספקת אלי
פי בתמימים חשק גואלי 30

14 לאהוביך 15 חלק 19 בחבלו 25 המאזירים כוח נוסף בשוליים
העליונים 26 כח 27 נטעם יעדן 29 אלי 30 גואלי

ט ע"א). / 12 תתן: הנושא: התורה; וראה משנה אבות ו:ז. / 13 מזיל זוכד: מנזילת
מתן ברכה. רסיסי עביך: של טל שמים. / 14 המחופפים: המשפיעים. תירוש:
יין. / 15 חלק הקשיב: יעקב שמע, נאמר לו. נחתלו כאיביך: השווה לעיל, פיוט ד, טור
1. / 17 מטל משכים: מטל בוקר, על-פי הו' ו:ד. בהזילו: בהטיפו, בהיותו נוטף
ומשפיע. / 19 בחבלו: בגורלו, בחלקו. / 21 עדנים: כינוי לנחלים, על-פי תה' לו:ט.
ומיטילולם: וממימיהם. / 22 דשנים: כינוי לארץ, על-פי תה' כב:ל. ומאכלם:
מיבולם. / 23 לסגולים: לעם סגולה. / 25 כאן יש להוסיף: 'ויתן לך'. ממגדים: כינוי
לפרי, על-פי שה"ש ד:יג. המאזירים כוח: כמו: המאזרים חיל. / 26 בתוקף כח:
בעוצמת כוחו של הקדוש-ברוך-הוא. / 27 יעדן: יתן עדנה. / 29 כאן יש להוסיף:
'ויתן לך'. מסובע הספקת אלי: משפע מתן אלוהים. / 30 גואלי: אלוהים. / 31 עץ:

עץ הַלֶּזָה לְיוֹשֵׁב אוֹהֶלִי
תָּנָה בְּנִי לְבָךְ לִי (מש' כג: כו)

מִפְרוֹת טְבוֹר הַמְרוֹחִם
אֲשֶׁר דּוּחַפּוּ מִנּוּ בְּנֵי חָם
צִיּוּה אָב לְבֵן מְנוּחָם 35
וַיִּתֵּן לָךְ אֶת בְּרַכְתּוֹ (בְּרָכָה) (בר' כח: ד)

מִקְנֵיךְ אֲשֶׁר כּוֹחַ נֹתָן
כִּי עָמַד בְּזֶר לֹא מִחֲתָן
רָדִיד עֹז לְעָמַד נֹתָן
וַתִּמָּוֶן צְדִיקִים (תָּן) (מש' י: כד) 40

מִשְׁלֹת אֲבִיר יַעֲקֹב
יַעֲצִים לְקְרוֹאֵי בִשֵּׁם יַעֲקֹב
תִּירְגַּל יַצְחָק לִיעֲקֹב
תָּתֵן אֶמֶת לִיעֲקֹב (ב) (מ"ז: כ)

31 עץ הַלֶּזָה 33 מִפְרוֹת 37 מִקְנֵיךְ 43 לִיעֲקֹב תִּירְגַּל יַצְחָק לְבִנֵּי יַעֲקֹב נֹסֵף
בְּשׁוּלִיִּים הַחֲתוּנִים

יעץ. הלזה: יצחק, על-פי בר' כד: סה. ליושב אוהלי: ליעקב, היושב אוהלים. / 33 כאן יש להוסיף: 'ויתן לך'. מפרות טבור המרוחם: מפירות ארץ-ישראל, טבור העולם (ראה תנחומא, קדושים, י); והשווה בר"ר סו: ג, עמ' 747. / 34 דוחפו: סולקו. מנו: מארץ-ישראל; והשווה בר"ר, שם: 'יתן לך שלך ויתן לך של אחיך'. / 35 ציווה... מנוחם: נתן בצוואתו יצחק ליעקב. / 36 את ברכת אברהם: השווה תנחומא, בובר, תולדות, יד: 'יתן לך משלו ויתן לך משל אבותי ויתן לך את ברכת אברהם'. / 37 כאן יש להוסיף: 'ויתן לך'. מקנייך... נותן: מן הנתינה הנותנת כוח. והיינו, ויתן לך האלהים = ויתן לך איילות; וכן מצאנו בבר"ר סו: ג, עמ' 747: 'ר' אחא יתן לך ויתן לך אלהותא' (ומפרש בערוך, ערך 'אלהותא': 'ויתן לך אלהותא כח ומעוז'). / 38 כי... מתחן: מכיוון שיעקב (שלא כעשיו אחיו) לא לקח לו נשים נכריות: ואולי מכיון לכנסת-ישראל. / 39 רדיד... נותן: על-פי תה' כט: יא. / 40 ותאות צדיקים יתן: נדרש לענייננו באגדת בראשית נא-נב: ב, עמ' 104: 'מגורת רשע היא תבואנו [מש' י: כד] זה עשו. שהיה מתירא מן הברכות שנטל יעקב... ותאות צדיקים יתן זו רחל שהיתה מתאוה לילד מן יעקב... אף יעקב היה מתאוה לילד מן רחל...'. / 41 משלוות: מברכת; והשווה להלן, פיוט ח, טור 15. אביר יעקב: תואר לאל. / 42 לקרואי בשם יעקב: לעם ישראל. / 43 תירגל: הרגיע בדברי נחמה; והשווה להלן, יט: ב, טור 11; והשווה פיוטי נביי, עמ' כ, שורה פג: 'תירגלתו בברכת טיכוסך'; וראה עוד להלן, ל: ה, טור 19.

ובכן מטל השמים (בר' כז:כח)

אִישְׁרֶתָּה פִּישְׁרוֹן גּוֹאֵל
בְּשִׁמְעָה מְאֻפֶּנֶן אֵל
אֶהְיָה כְּטַל לְ(יִשְׂרָאֵל) (ה' יד:ו)

5 גְּדֻשָּׁתָה לְנַחֲלָתֶיךָ
דִּישׁוֹן אוֹצְרוֹתֶיךָ
לֶךְ טַל בְּלָדוֹ(תֶיךָ) (תה' קי:ג)

הַשְּׁמַעְתָּה לְחֹלְעַת אֲנִי גּוֹאֲלֶךָ
וּכְמוֹרֶג חֶדֶשׁ אֲשִׁים חִילֶךָ
10 וְכְטַל מְשֻׁכִּים הוּא(לֶךָ) (ה' ו:ד)

זָךְ עַל דְּבָרְךָ חֶרֶד
חֶשֶׁר בְּרִכָּה עָלָיו חֶרֶד
כְּטַל חֶרְמוֹן שִׁיו(רֶד) (תה' קלג:ג)

טָבַע אֲשֶׁר רַךְ יוֹעֵל
15 יוֹמָגֵר בְּשִׁפְעָה וְיוֹתָעֵל
מְטַל הַשָּׁמַיִם מַעַ(ל) (בר' כז:לט)

כְּסוּף תְּאֻנוֹת צִיבִיוֹנוֹ
לְהַרְבִּיץ בְּטוֹב צֵאנוֹ

9 אשים] נוספה בין השיטין וכנראה גם בשוליים התחתונים 12 חֶשֶׁר] נוספה גם בשוליים התחתונים

2 אישרתה: קיימת וישרת. כישרון: את הכֶּשֶׁר ויֶשֶׁר. גואל: פנייה לאל. / 3 בשימעה מאופנן: בדבר דבור על אפניו (מש' כה:יא): 'אהיה כטל' (טור: 4). / 5 גדשתה: נתת בגודש. / 6 דישון אוצרותיך: אוצרותיך המדושנים. / 8 לתולעת: ליעקב, על-פי יש' מא:יד. / 9 וכמורג חדש אשים: השווה יש', שם, טו. חילך: כוחך. / 11 זך: כינוי ליעקב. / 12 חשר: שפע; כמו: חשרת מים. / 14 טבע אשר רך: יעקב הצעיר (שלא נתקשתה עדיין טביעתו?); והשווה פיוטי ינאי, עמ' לו, שורה מג: 'תולדות רך ורב' (= יעקב ועשיו). יועל: יהיה למועיל; ואולי כמו: יועלה, והיינו, יתרומם. / 15 יומגר: ישקן אותו במים, ועל-פי מ' א:ד: 'כמים מגרים במורד'; אבל אולי צריך לגרוס: יומגד. ויותעל: ויירפא; ונגזר מן 'תעלה' (= רפואה). / 17 תאוות ציביונו: כל אחד ממרכיבי הסמיכות שווה במשמעות לחברו; והיינו, רצונו של יעקב. / 18 להרביץ בטוב

וּכְטַל עַל עֶשֶׂב רָצַ (וְנוֹ) < מִשׁ יֵט:יב >

20 מְשׁוֹף וּדְלִינוּ מְרַכָּה

נִירָץ אַחֲרֶיךָ וְנִלְכָּה

כִּי טַל אֲזֹרוֹת ט' (לָךְ) < יֵשׁ כו:יט >

סוֹקְרִי מְרֹאשׁ צוּרִי

עֲלֵם בְּתַעֲלַת צוּרִי

25 וְטַל גְּלִין בְּקֶצֶץ (יָרִי) < אִיּוֹב כט:יט >

פְּרִיחַת טַל תְּמוּגָה כָּל יָצִיר

צוּהָ וְתִבּוֹא לָנוּ בְּרַפְתּ צִיר

כָּעֵב טַל בְּיוֹם קֶצֶץ (יָרִי) < יֵשׁ יח:ד >

קָמִים תִּרְדֶּה לְעִינָיִי

30 רָשָׁמְךָ שְׁאֲרִית מִתְּנִי

כְּטַל מֵאֵת יי (מִי' ה:ו)

שׁוֹרֵשׁ הַמוֹתֵר כְּטַל

תִּזְלֵל אֶמְרָתִי כְּטַל

אֶף שְׁמִיו יַעֲרְפוּ טַל (דב' לג:כח >

27 ותבוא נוספה בין השיטין וגם בשוליים התחתונים צוה ותבוא לנו ברכת

30 רשמן 32 שורש המותר

צֹאנוּ: לרעות את צֹאנוּ במרעה טוב בנאות דשא; והשווה תה' כג:ב. / 20 – 21 מְשׁוֹף. . .
אַחֲרֶיךָ: על-פי שה"ש א:ד. / 23 סוֹקְרִי מְרֹאשׁ צוּרִי: המקנאים לישראל כמו בלעם,
ועל-פי ב' כג:ט; ואולי צריך לנקד: סוֹקְרִי. / 24 עֲלֵם: העלם אותם, סלקם. בתעלת
צוּרִי: בתשועת רפואה; ואולי צריך לנקד: צוּרִי, והיינו, תשועת ה'. / 26 פְּרִיחַת טַל:
תחיית טל, טל תחייה. תמוגג: תשטוף ותמסמס. יציר: גידול. / 27 צִיר: הנביא ישעיהו;
השווה יֵשׁ יח:ב. / 28 בְּיוֹם: בכתובים: 'בחם'. / 29 קָמִים: אויבים. / 30 רִשְׁמֶךָ:
בחקקך, בכתבך; 'והיה שארית יעקב בקרב עמים רבים כטל מאת ה' (מִי'
ה:ו). / 32 שׁוֹרֵשׁ: על זרע ישראל. המותר: שנותרה ממנו שארית בלבד. כְּטַל: על-פי
מִי' ה:ו. / 33 תִּזְלֵל... כְּטַל: על-פי דב' לב:ב.

ח

ובכן

לְעוֹלָם הַטַּל

פיוטי שמעון לבראשית

- סימן תח[ייה לעו]לם
אין מחזירין בברכת הטל
מזכירי בגשמים ברכת טל 5
גומרים בשבח פי לא יבטל
ומזכירי[רי בח]ום ברכת גשמים
פוסקים בגניי וחוזרים ומשלים
כי הגשמים להם זמן
אבל הטל לעו[לם מזמן] 10
[... ה..]רת בטל יחיון
תשלח רוחך ויבראון
באשר אין לטל תכלית
בן אין לבר[כותיו תכלית]
ולא [ל]שלוותיו סוף 15
ולא לגיחמותיו קץ
ולא לתאוותיו מספר
ולא לטובותיו מידה
תאיו ק[... ...]
[ו]תאוותה לו רוב 20
כי המתברך בארץ
יתברך בשחק
והמתהלל במטה
יקדישו שמו ב[מעלה]
קדושה משולשת 25

ככ <תוב> וקרא <זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש> <יש ו:ג>

3 סימן תחייה לעולם: השווה תנחומא, בובר, תולדות, יט: 'שהטל סימן לתחית המתים'; וכן: ירוש' תענית פ"א ה"א, סג ע"ג. / 4-5 אין מחזירין... ברכת טל: השווה אגדת בראשית מג-מד, עמ' 88: 'גדול הטל שאם אמר אדם בימות החמה מוריד הגשם מחזירין אותו, אבל אם אמר מוריד הטל בימות הגשמים אין מחזירין'; וראה ירוש' תענית פ"א ה"א, סג ע"ד. / 6 כי: אשר. לא יבטל: לא ייפסק. / 7 בחום: בקיץ. / 8 פוסקים: מפסיקים. ומשלמים: ומשלימים. / 12 תשלח רוחך ויבראון: על-פי תה' קד:ל. / 14 תכלית: סוף. / 15 לשלוותיו: לברכותיו לשלווה. / 17 לתאוותיו: לרצונו הטוב, להתרצותו; ונגזר בגזירה משנית משורש 'אוה'. / 19 תאיו: זולאי מציע להשלים: תאיו ק[מעא], והיינו: ביקש מעט ונתרצית לו הרבה. / 21 המתברך בארץ: מי שמברכים את שמו עלי אדמות, האל. / 23 והמתהלל במטה: האל, ובידי ישראל. / 24 יקדישו: המלאכים. / 25 קדושה משולשת: קדוש קדוש קדוש.